

**Сергій ТЕРЕЩЕНКО,
Світлана ГАЛЬКО**

МИТНА ВАРТІСТЬ ІМПОРТНИХ ТОВАРІВ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАХИСТУ НАЦІОНАЛЬНОГО РИНКУ

Застосування ввізного (імпортного) мита є найефективнішим інструментом захисту національного ринку будь-якої країни. На сьогодні переважна кількість держав світу, намагаючись сприяти розвитку міжнародної торгівлі, зменшує ставки ввізного мита, тим самим декларуючи вдосконалення зовнішньоторговельного режиму, однак залишаючи за собою певні інструменти захисту національних ринків.

На сучасному етапі розвитку міжнародної торгівлі одним із таких інструментів є митна вартість імпортних товарів, зокрема методика її розрахунку, яка є загальноприйнятою у міжнародній практиці.

Проблемам захисту національних ринків присвятили свої наукові роботи Р. Дорнбуш, С. Фішер, І. Бураковський, Д. Лук'яненко [1–3]. Деякі аспекти оцінки та контролю митної вартості товарів викладені в дослідженнях А. Войцещука, І. Бережнюка та ін. [4–9].

Однак, у роботах вчених не знайшли висвітлення питання, присвячені митній вартості як засобу захисту національних ринків. Саме тому *метою статті* є дослідження місця митної вартості імпортних товарів у системі зовнішньоторговельної політики держави.

Основними формами зовнішньоторговельної політики держави є протекціонізм і лібералізація, а їх інструментами виступають тарифне й нетарифне регулювання. Митна вартість, яка слугує базою оподаткування, відноситься до тарифного регулювання зовнішньоторговельної діяльності [10]. Визначення митної вартості у міжнародній торгівлі відбувається за принципами та правилами, закладеними в положеннях статті VII Генеральної угоди з тарифів і торгівлі (ГАТТ) 1947 р. та Угоди про застосування статті VII ГАТТ 1994 р. (Угоди VII).

На перший погляд, згадані вище міжнародні угоди, які входять до правової основи СОТ [11], сприяють посиленню лібералізації міжнародної торгівлі та поступовому руху до відкритості національної економіки.

Аналіз положень Угоди VII, дає змогу стверджувати, що на сьогодні існує низка проблемних питань визначення митної вартості імпортних товарів, які можуть виступати додатковим національним протекціоністським бар'єром на шляху імпортних товарів.

Митну вартість можна представити інструментом зовнішньоторговельної політики держави, спрямованим одночасно на лібералізацію та протекціонізм (рисунок).

Місце митної вартості в системі зовнішньоторговельної політики держави

Питання віднесення митної вартості до інструментів зовнішньоторговельної політики держави неоднозначне. Національні процедури (правила, методики) визначення митної вартості можна віднести до інструменту як нетарифного, так і тарифного регулювання, оскільки вони уможливають застосування мита як протекціоністського бар'єру. Засобами останнього в цьому випадку виступають ті окремі невизначеності Угоди VII, які дають змогу на національному рівні діяти на свій розсуд і не регламентуються на міжнародному рівні в цьому документі.

Зокрема, досліджуючи метод визначення митної вартості за контрактною вартістю скоригованою, виявлено невизначеності Угоди VII, що стосуються засобів встановлення прийнятності контрактної вартості імпортованих товарів. Крім того, відмічено відсутність тлумачень "обставин навколо продажу" та показників цих обставин, одиниць виміру "сумнівів стосовно прийнятності ціни" (їх факторів, показників), ознак здійснення торговельної операції та/або торговельних відносин в цілому та неврахування випадків можливого порушення прав інтелектуальної власності експортера.

Встановлено відсутність рекомендацій щодо методу (методів), які можуть застосовуватися імпортером для "демонстрації" наближеності контрактної вартості до еталонної ("тестувальної"), та акцентовано увагу на невизначеності поняття "тестувальна вартість".

Відсутність ознак (характеристик) об'єктивних даних щодо товарів і таких, що піддаються обчисленню в Угоді VII, може тлумачитися національними митними адміністраціями суб'єктивно, що також може бути додатковим захисним інструментом національного ринку.

Аналіз методів визначення митної вартості за контрактною вартістю ідентичних і подібних товарів дав змогу виявити відсутність чітко визначених одиниць виміру ознак товарів, які повинні досліджуватися, і за якими мають співвідноситися товари як аналогічні чи подібні. Також виявлено брак методики практичного коригування вартості імпортованих товарів на підставі вартості ідентичних і подібних товарів.

До проблемних аспектів положень Угоди VII, що стосуються методу визначення митної вартості за ціною одиниці товарів із певними вартісними відрахуваннями, віднесені суперечливість щодо відрахування витрат (не визначено, де мають бути понесені витрати (до якого місця), які повинні відраховуватися) та запровадження нового підходу до класифікації товарів шляхом введення словосполучень "товари того ж класу або виду". Зазначене провокує невизначеності щодо класифікації товарів загальновизнаними методами та правилами, сприяє запровадженню суб'єктивних правил національними митними адміністраціями, що, в свою чергу, може бути додатковим протекціоністським заходом держави стосовно питань цінової конкуренції вітчизняних та іноземних товарів на внутрішньому споживчому ринку.

Дослідженнями методу визначення митної вартості, який ґрунтується на обчисленні вартості, встановлено пряме посилення на норми національного законодавства країн-членів Угоди VII, що стосується визначення вартісних показників витрат, причому саме в національній законодавчій базі має бути визначення, чи включати до митної вартості або виключати з неї (цілком або частково) згадані вартісні показники.

Проаналізувавши метод визначення митної вартості з використанням розумних засобів і на основі даних, наявних у країні імпорту, можна зробити висновок про відсутність чіткої регламентації практичного застосування цього методу при визначенні чисельного значення митної вартості імпортованих товарів і при здійсненні його контролю з боку митних адміністрацій.

Отже, запровадження в Угоді VII термінів і визначень, які не мають однозначного тлумачення, спонукає національні митні адміністрації діяти на свій розсуд. Відсутність практичних методик кори-

гування вартості імпортованих товарів для митних цілей може призводити до того, що національні митні адміністрації діятимуть суб'єктивно. Це, в свою чергу, сприятиме завищенню вартості імпортованого товару, внаслідок чого може проявитися протекціоністський ефект мита без підвищення його тарифної ставки. Саме тому сучасні процедури (правила, методики) визначення митної вартості віднесені одночасно до тарифного й нетарифного інструментів регулювання зовнішньоторговельної політики держави.

Таким чином, митна вартість імпортованих товарів повинна визначатися країнами – членами Світової організації торгівлі відповідно до положень Угоди про застосування статті VII ГАТТ 1994 р. Проте відсутність однозначних тлумачень низки важливих для митної оцінки категорій товарів, процедур визначення митної вартості імпортованих товарів уможливує запровадження суб'єктивних норм і правил з боку національних митних адміністрацій і може бути чинником формування захисту споживчого ринку національних товарів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дорнбуш Р. Макроэкономика / Р. Дорнбуш, С. Фишер. — М. : Изд-во Моск. ун-та, 1997. — 784 с.
2. Бураковський І. Теорія міжнародної торгівлі / І. Бураковський. — К. : Основи, 1996. — 241 с.
3. Лук'яненко Д. Г. Розвиток національної економіки в умовах міжнародної інтеграції : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра екон. наук : спец. 08.01.01 "Економічна теорія" / Д. Г. Лук'яненко ; Київський держ. екон. ін-т. — К., 1996. — 39 с.
4. Войцещук А. Д. Фінансові оцінки та контроль митної вартості товарів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.04.01 "Фінанси, грошовий обіг і кредит" / А. Д. Войцещук; Терноп. держ. екон. ун-т. — Тернопіль, 2005. — 20 с.
5. Бережнюк І. Сучасний стан та перспективи концепції визначення митної вартості в Україні / І. Бережнюк, І. Тонев // Вісник Акад. мит. служби України. — 2005. — № 2. — С. 3.
6. Єгоров О. Б. Митна економіка: (Україна – СОТ – ЄС) / О. Б. Єгоров : посіб. — К. : Пласке, 2005. — 224 с.
7. Каленський М. М. Митна вартість імпортованих товарів : моногр. / М. М. Каленський, А. Д. Войцещук, І. Г. Бережнюк. — К. : Мануфактура, 2005. — 224 с.
8. Тоцька Т. С. Державне регулювання митної вартості : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з держ. упр. : спец. 25.00.02 "Механізми державного управління" / Т. С. Тоцька ; Гуманіт. ун-т "Запоріж. ін-т держ. та муніципального упр.". — Запоріжжя, 2007. — 20 с.
9. Гавва М. О. Порядок визначення митної вартості товарів відповідно до сучасних міжнародних стандартів. Контроль за визначенням митної вартості як один із пріоритетних напрямків діяльності Держмитслужби / М. О. Гавва : матеріали конф. [Науковий потенціал майбутнього України

на шляху до європейської інтеграції], (Дніпропетровськ 26 берез. 2004 р.) / Держмитслужба України ; Акад. мит. служби України. — Дніпропетровськ, 2004. — С. 36—37.

10. *Терещенко С.* Основи митного законодавства України : питання теорії та практики зовнішньоекономічної діяльності : навч. посіб. / С. С. Терещенко. — К. : АТ "Август", 2001. — 422 с.
11. *Терещенко С. С.* Генеральна угода з тарифів і торгівлі в контексті визначення митної вартості / С. С. Терещенко, С. В. Галько // Вісник КНТЕУ, 2009. — № 6. — С. 21—30.